

Nemzeti
Köszolgálati Egyetem
Vezető-és Továbbképzési Intézet

VARGA ZOLTÁN

Nyugdíjpolitika, nyugellátás rendszere

Budapest, 2014

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el.

Szerző:

© Varga Zoltán 2014

Kiadja:

© NKE, 2014

Felelős kiadó:

Patyi András
rektor

Tartalom

1. Bevezetés	4
2. Saját jogú ellátások	6
3. A saját jogú nyugellátások megállapításával kapcsolatos szabályok.....	8
4. Hozzá tartozói ellátások.....	10
4.1 Az özvegyi nyugdíj	10
4.2 Árvaellátás.....	13
4.3 Szülői nyugdíj.....	14
4.4 Baleseti hozzátartozói ellátások.....	14
5. Igényérvényesítés és eljárási szabályok.....	16
6. Felelősségi szabályok, jogorvoslat	20
Fogalomtár	22
Jogszabályjegyzék.....	22

1. Bevezetés

A nyugdíjbiztosítás lényeges feladata, hogy az egyénnek meghatározott munkával eltöltött időszak után keresetével arányban álló nyugdíjat biztosítson. Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló törvény¹ VI. fejezete tartalmazza a nyugdíjrendszer alapvető szabályait. A nyugdíjrendszer alapelvei között találjuk, hogy

- * az állami nyugdíjrendszer célja, hogy az időskor, illetve közeli hozzátartozó halála esetén a jövedelembiztonságot megalapozza
- * az állami nyugdíjrendszerben az ellátásra való jogosultság nyugdíjjárulék fizetésén alapul
- * az állam garantálja a nyugdíjak kifizetését, valamint biztosítja a nyugellátások reálértékének megőrzését.
- * A nyugdíj fogalmára többféle meghatározás létezik. Ezek közül egy, hogy a nyugdíj járulékfizetéssel megalapozott jövedelemarányos keresetpótló ellátás. A járulékfizetéssel történő megalapozás adja azt a stabilitást, hogy a jogszerzést a tulajdonnal azonos védelem illeti meg, de a nyugellátás összegét mindig az aktuális jogszabályok határozzák meg.

Az állami nyugdíjrendszerben **ellátásként**

- * **saját jogú (öregségi nyugdíj)** és
- * **hozzátartozói nyugellátás**

állapítható meg.

A társadalombiztosítási nyugellátások kifizetésének fedezetét a **Nyugdíjbiztosítási Alap** biztosítja.

A Nyugdíjbiztosítási Alap bevételeit a biztosítottak által befizetett nyugdíjjárulékok, a foglalkoztatók által e célra fizetett közterhek, a központi költségvetésből biztosított források és a törvényben meghatározott egyéb bevételek képezik.²

E törvény rögzíti azt is, hogy természetes személy nyugellátás fedezetére, törvényi kötelezettség alapján fizetett járuléka kizárólag a Nyugdíjbiztosítási Alapot illeti meg.

Az időskori jövedelembiztonság megteremtésében viselt egyéni felelősség és az öngondoskodás érvényre juttatása érdekében a tagok önkéntes részvételével – törvényben meghatározott feltételek szerint – **kiegészítő nyugdíjintézmények** működhetnek.³

A magyar nyugdíjbiztosítás a XX. században több fejlődési állomáson keresztül érkezett el az 1997. évi reformig, azonban ez a fejlődés nem volt minden előzmény nélküli, hiszen az intézmény történetiségében vizsgálva több száz évre tekint vissza.

Az alkalmazottak biztosításának történeti fejlődése terén hazánkban első helyen a bányamunkásság önszegélyezése áll. Eredete Árpád házi királyaink idejébe nyúlik vissza. Legrégebbi írásos nyomai a XII. században találhatók. A bányászatnak a többi foglalkozástól elszigeteltsége és veszélyessége fejlesztette ki az egymás támogatását célzó szövetkezést. Az egyház szegénygondozási tevékenységének és a bányászok vallásosságának találkozása hozta magával, hogy a bányamunkások a társaik segítségére maguk között gyűjtött adományaikat megőrzés végett sok helyen kolostorokban helyezték el. Az adományokból néhol betegszobát, kórházat létesítettek. Ezekben betegápolással foglalkozó szerzetesek gondozták a beteg bányászokat. A XIII. században egyes közületek és bányavállalkozók betegszobákat létesítenek. Így Selmec városa épített a beteg és elaggott bányászok számára.⁴ A XVI. században találkozunk a nagyobb bányáknál a bányatársláda szervezetével. A társláda a munkaadó és a bányamunkásai önkéntes elhatározásából létesült. Kezelője önkormányzati alapon a bányászlegénység. Bevétele a vállalt kötelezettség alapján a munkásoktól levont járulékokból és a munkaadó hozzájárulásából adódik. Minden bányamunkás társláda-tagnak joga volt a segélyezésre. Az első ilyen társláda Thurzó János bányájában 1496-ban alakult.

1946 és 1997 között összességében egypilléres nyugdíjrendszer működött, a jogosultsági feltételek azóta lényegesen megváltoztak.

Jelentős lépés volt a nyugdíjreform 1997-ben. Az 1997-es nyugdíjreform hárompilléres nyugdíjrendszert épített ki.

¹ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról (A továbbiakban Stabilitási törvény)

² Stabilitási törvény 42. §

³ Stabilitási törvény 43. §

⁴ *A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942.* Kiadta az Országos Társadalombiztosító Intézet. Felelős kiadó: Dr. Lengyel Ervin vezérigazgató. Pallas Nyomda. 1942. 6. o.

Az **első pillér** a felosztó-kirovó elven működő **társadalombiztosítási pillér**⁵, amelyet **második pillérként** a tőkefedezeti elven működő, **kötelező magán-nyugdíjpénztári rendszer**⁶ egészített ki, míg a **harmadik pillért** az önkéntes pénztárak⁷ alkották.

Az első pillér **felosztó-kirovó elvre épül**. Ebben az időskori ellátások a társadalmi szintű szolidaritást is figyelembe veszik, és az aktív korosztályok járulék-befizetései teremtik meg a nyugdíjak fedezetét. A rendszerbe befolyó pénz azonnal felosztásra kerül a nyugdíjasok között, akik jogosultságukat aktív korukban a korábbi járulékfizetésükkel alapozták meg.

A második pillérnek 2011-ig nem került megalkotásra a járadékszabályozási lába, ugyanígy nem volt alapos az önkéntes pénztárak járadékszabálya sem, éppen ezért aki elérte a nyugdíjkorhatárt, egyösszegben kapta meg az egyéni számláján összegyűlt összeget, amely ellentétes azon nyugdíjbiztosítási elvvel, hogy az időskori megélhetést biztosító, havi rendszeres jövedelemplótó ellátás.

A **második pillérrel**, vagyis a magán-nyugdíjpénztári rendszerrel kapcsolatos törvényi változtatások⁸ miatt a tagság jelentős hányada átlépett a társadalombiztosítási rendszerbe, így a második pillér mondhatni **megszűnt**.

A harmadik pillér továbbra is működik, háromféle önkéntes pénztár létrehozását teszi lehetővé:

- * **önkéntes nyugdíjpénztár**, amely meghatározott feltételek mellett nyugdíj-szolgáltatást nyújthat
- * **önsegélyező pénztár**, amely a munkanélküliek, keresőképtelenek segélyezését végzi, valamint kiegészítő, szociális, gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz-, illetve hátramaradotti támogatást nyújt,
- * **önkéntes egészségpénztár**, mely egészségvédelmi programok szervezését és finanszírozását, valamint egészségügyi szolgáltatások vásárlását, továbbá pénzbeli ellátások nyújtását teszi lehetővé.

A **társadalombiztosítási nyugdíjrendszer** keretében saját jogú és hozzátartozói ellátások megállapítására van lehetőség.⁹

Saját jogú nyugellátások

- * az **öregségi nyugdíj**,
- * a külön jogszabály alapján járó **rehabilitációs járadék**¹⁰. (Az ellátás megállapítására 2012. január 1-jétől nincs lehetőség, de az ellátást a határozatban megjelölt időpontig tovább folyósítják.)

Hozzátartozói nyugellátások

- * az **özvegyi nyugdíj**,
- * az **árvaellátás**,
- * a **szülői nyugdíj**,
- * a **baleseti hozzátartozói nyugellátások**,
- * az **özvegyi járadék** (nincs végrehajtási rendelete)

*Aki egyidejűleg több saját jogú nyugellátásra, vagy több hozzátartozói nyugellátásra is jogosult - ha törvény másként nem rendelkezik - mind a saját jogú, mind a hozzátartozói nyugellátások közül a számára kedvezőbbet választhatja azzal, hogy a jogosultra kedvezőtlenebb nyugellátás folyósítása szüneteltetésre kerül.*¹¹

A jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában a mezőgazdasági szövetkezeti járadékra, a mezőgazdasági szakszövetkezeti járadékra és a mezőgazdasági szakszövetkezeti tagok növelt összegű járadékára a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer keretében járó nyugellátásokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

⁵ 1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról (a továbbiakban: Tny.) és a végrehajtására kiadott 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: TnyR.)

⁶ 1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magán-nyugdíjpénztárakról.

⁷ 1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról.

⁸ 2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról, illetve 2010. évi CI. törvény a magán-nyugdíjpénztári befizetésekhez kapcsolódó törvénymódosításokról.

⁹ Tny. 6. §

¹⁰ 2007. évi LXXXIV. törvény a rehabilitációs járadékról.

¹¹ Tny. 6. § (3) bek.

2. Saját jogú ellátások

Öregségi nyugdíj

Öregségi nyugdíjra jogosult, aki a következő feltételeknek egyidejűleg megfelel:

- * az előírt **nyugdíjkorhatárt** betöltötte,

A társadalombiztosítási öregségi nyugdíjra jogosító öregségi nyugdíjkorhatára annak, aki

1. 1952. január 1-je előtt született, a betöltött 62. életév,
2. 1952-ben született, a 62. életév betöltését követő 183. nap,
3. 1953-ban született, a betöltött 63. életév,
4. 1954-ben született, a 63. életév betöltését követő 183. nap,
5. 1955-ben született, a betöltött 64. életév,
6. 1956-ban született, a 64. életév betöltését követő 183. nap,
7. 1957-ben vagy azt követően született, a betöltött 65. életév.¹²

- * az előírt minimális **szolgálati időt** megszerezte, és

Öregségi nyugdíjra jogosult, aki legalább 20 év szolgálati idővel rendelkezik, míg öregségi résznyugdíjra jogosult, aki 15 év szolgálati idővel rendelkezik.

- * a fennálló **biztosítási jogviszonyát megszüntette.**

A 40 év jogosultsági idővel rendelkező nők öregségi nyugdíja

Öregségi teljes nyugdíjra életkorától függetlenül jogosult az a **nő**, aki

- * legalább negyven év jogosultsági idővel rendelkezik, és
- * azon a napon, amelyről a nyugdíjat megállapítják, biztosítási jogviszonyban nem áll.¹³

Jogosultsági időnek minősül:

- * a kereső tevékenységgel járó biztosítási vagy azzal egy tekintet alá eső jogviszonnal, valamint
- * a terhességi-gyermekágyi segélyben,
- * gyermekgondozási díjban,
- * gyermekgondozási segélyben,
- * gyermeknevelési támogatásban és
- * a súlyosan fogyatékos vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekére tekintettel megállapított ápolási díjban eltöltött idővel szerzett szolgálati idő.¹⁴

Kiemelendő azonban, hogy a 40 éves kedvezményes nyugdíj nem állapítható meg, ha a kereső tevékenységgel szerzett szolgálati idő nem éri el a 32 évet, olyan nő esetén pedig, akinek a súlyosan fogyatékos vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekére tekintettel ápolási díjat állapítottak meg, a 30 évet.¹⁵

A jogosultsági idő - ha a jogosult a saját háztartásában¹⁶ öt gyermeket nevelt - egy évvel, minden további gyermek esetén további egy-egy évvel, de összesen legfeljebb hét évvel csökken.

Kereső tevékenységgel járó biztosítási vagy azzal egy tekintet alá eső jogviszonnal szerzett jogosultsági időnek minősül pl. munkaviszony, köztisztviselői, közalkalmazotti jogviszony;

a kisiparosként, a magánkereskedőként, a gazdasági munkaközösség tagjaként, az ipari és szolgáltató szövetkezeti szakcsoport tagjaként, a kiszövetkezet tagjaként, a külföldi munkavállalóként, az ügyvédi, illetőleg a jogtanácsosi munkaközösség tagjaként szerzett szolgálati idők.

¹² Tny. 18. §

¹³ Tny. 18. § (2a) bek.

¹⁴ Tny. 18. § (2b) bek.

¹⁵ Tny. 18. § (2c) bek.

¹⁶ Saját háztartásban nevelt gyermeknek azt a vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermeket kell tekinteni, aki a jogosulttal életvitelszerűen együtt élt és annak gondozásából rendszeres jelleggel legfeljebb csak napközbeni időszakra került ki, vagy megfelelt a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 12. § (2) bekezdése szerinti feltételeknek, vagyis személyére tekintettel családi pótlékot folyósítottak.

Jogosultsági időként nem vehető azonban figyelembe

- * a munkanélküli ellátás folyósításának időtartama,
- * az egyébként szolgálati időként elismerhető tanulmányi idő,
- * a passzív, vagyis a biztosítási jogviszony megszűnését követően folyósított táppénz időtartama,
- * az 1998. január 1-jét megelőzően - nem gyermekgondozás, vagy -ápolás miatt igénybevett - fizetés nélküli szabadság szolgálati időnek minősülő első 30 napja,
- * 18. életévét betöltött tartósan beteg közeli hozzátartozó gondozása miatt folyósított ápolási díj időtartama.

Önellenőrző kérdések:

1. Milyen alapelveket ismer a nyugdírendszerhez kapcsolódóan?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Milyen ellátásokat ismer az állami nyugdírendszerben?

.....
.....

3. Mi biztosítja a nyugellátások kifizetésének fedezetét?

.....
.....

4. Az 1997-es reform nyomán hány pilléressé vált a nyugdírendszer?

.....
.....

5. Milyen hozzátartozói ellátásokat ismer?

.....
.....
.....
.....

3. A saját jogú nyugellátások megállapításával kapcsolatos szabályok

A szolgálati idő

Szolgalati időnek minősülnek azok az időtartamok, amelyek után a járulékot levonták és megfizették.

A Társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvény IV. fejezete meghatározza azokat az időtartamokat, amelyek szolgálati időként figyelembe vehetőek¹⁷, és azokat is, amelyek szolgálati időként nem vehetőek figyelembe¹⁸.

*A szolgálati idő szabályai 1998. január 1-jétől változtak, de a biztosítással járó jogviszony 1998. január 1. napját megelőző időtartamát továbbra is az 1997. december 31-én hatályos jogszabályok alapján kell figyelembe venni.*¹⁹

A szolgálati időt naptári naponként kell számításba venni és 365 naptári napot kell egy évnél tekinteni. Hangsúlyozandó, hogy ugyanazt az időtartamot csak egyszer lehet számításba venni.

Szolgalati idő igazolása

A szolgálati időt a társadalombiztosítási igazgatási szervek nyilvántartása alapján kell számításba venni. A társadalombiztosítási igazgatási szervek nyilvántartásai alapján nem igazolt szolgálati időket - ha jogszabály másként nem rendelkezik - abban az esetben kell figyelembe venni, ha azokat az igénylő

- * a foglalkoztató által kiállított egykorú eredeti okirattal (igazolással), vagy
- * a foglalkoztató eredeti nyilvántartásai alapján kiállított igazolással, vagy
- * egyéb hitelt érdemlő módon
- * bizonyítja.²⁰

Szolgalati idő a felsőfokú tanulmányok idejére

Szolgalati időként kell figyelembe venni az öregségi nyugdíjra jogosultság szempontjából az **1998. január 1-je előtt** a felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán folytatott – legfeljebb azonban a képesítés megszerzéséhez a tanulmányok folytatása idején szükséges – tanulmányok idejét.²¹

Szolgalati időként nem lehet figyelembe venni

- * a fizetés nélküli szabadság, vagy
- * a munkavégzés alóli mentesítés időtartamát, ha erre az időre nyugdíjjárulék alapjául szolgáló kereset, jövedelem kifizetés nem történt.²²

Az öregségi nyugdíj összege

Az öregségi nyugdíj összege az elismert szolgálati időtől és az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegétől függ.²³ Az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegét az 1988. január 1-jétől a nyugdíj megállapításának kezdő napjáig elért (kifizetett), a kifizetés idején érvényes szabályok szerint nyugdíjjárulék alapjául szolgáló kereset, jövedelem havi átlaga alapján állapítják meg.

Az öregségi teljes nyugdíj összege nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj külön jogszabályban meghatározott legkisebb összegénél. Ha az öregségi teljes nyugdíj alapját képező havi átlagkereset az öregségi nyugdíj külön jogszabályban meghatározott legkisebb összegét nem éri el, az öregségi teljes nyugdíj összege azonos az alapját képező havi átlagkereset összegével.

¹⁷ Tny. 38. § (1) bek.

¹⁸ Tny. 38. § (2) bek.

¹⁹ Tny. 37. § (4) bek.

²⁰ Tny. 43. § (2) bek.

²¹ Tny. 41. § (1) bek.

²² Tny. 42. § (1). bek.

²³ Tny. 20. § (1) bek.

Amennyiben a biztosított a vizsgált időszaknak legalább a felében rendelkezik a nyugdíjszámítás alapjául szolgáló keresettel, jövedelemmel, a havi átlagkeresetet a tényleges – a kifizetés időpontjában érvényes jogszabályok szerint nyugdíj-járulék-alapot képező – kereset, jövedelem alapján határozzák meg.²⁴

Ha a biztosítottak a fenti időszakban, az átlagszámítási időnek legalább a fele részére nincs keresete, jövedelme, a hiányzó időre eső napokra a keresetet, jövedelmet az 1988. január 1-je előtti legközelebbi időszak keresete, jövedelme alapján veszik figyelembe. Ha ez sem áll rendelkezésre, keresetként – a nyugellátás megállapításának kezdő napjától folyamatosan visszaszámítva – a hiányzó időre érvényes, külön jogszabályban általánosan meghatározott minimálbér harmincad részét veszik figyelembe azokra a naptári napokra, amelyekre nyugdíjalapot képező kereset, jövedelem nem volt.²⁵

Az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset meghatározásánál figyelmen kívül kell hagyni

- * a munkanélküli-járadék,
- * vállalkozói járadék,
- * a nyugdíj előtti munkanélküli-segély,
- * az álláskeresést ösztönző juttatás,
- * a keresetpótló juttatás,
- * a gyermekgondozási segély,
- * nyugdíjjárulék-köteles szociális ellátások (gyermeknevelési támogatás, ápolási díj),
- * a prémiumévek program, illetőleg különleges foglalkoztatási állomány keretében járó juttatás,
- * a rehabilitációs járadék és a rehabilitációs ellátás összegét,
- * valamint a felsorolt ellátások folyósításának időtartama alatti biztosítással járó jogviszonyból származó jövedelmet (keresetet) - a kifizetésük (folyósításuk) időpontjától függetlenül.

²⁴ Tny. 22. § (4) bek.

²⁵ Tny. 22. § (5) bek.

4. Hozzátartozói ellátások

Típusai

- * özvegyi nyugdíj,
- * árvaellátás
- * szülői nyugdíj,
- * baleseti hozzátartozói ellátások
- *

4.1 Az özvegyi nyugdíj

Jogosult:

- * a házastárs (ideértve a bejegyzett élettársat is),
- * a különélő házastárs,
- * az elvált házastárs
- * az élettárs

Özvegyi nyugdíjra az jogosult, akinek házastársa öregségi nyugdíjasként halt meg, vagy akinek házastársa

- a) a 22 éves életkor betöltését megelőzően hunyt el, és
 - aa) az iskolai tanulmányai megszűnését követő 180 napon belül, vagy
 - ab) összesen legalább 2 év,
- b) a 22 éves életkor betöltését követően, de a 25 éves életkor betöltését megelőzően hunyt el, és legalább 4 év,
- c) a 25 éves életkor betöltését követően, de a 30 éves életkor betöltését megelőzően hunyt el, és legalább 6 év,
- d) a 30 éves életkor betöltését követően, de a 35 éves életkor betöltését megelőzően hunyt el, és legalább 8 év,
- e) a 35 éves életkor betöltését követően, de a 45 éves életkor betöltését megelőzően hunyt el, és legalább 10 év,
- f) a 45 éves életkor betöltését követően hunyt el, és legalább 15 év szolgálati időt szerzett.²⁶

Az ellátást abból az öregségi nyugdíjból számítják ki, amely az elhunytat halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.

Az élettárs esetén két feltétel teljesítése szükséges az ellátáshoz.

Özvegyi nyugdíjra jogosult a házastársra előírt feltételek fennállása esetén az is, aki élettársával annak haláláig

- * egy év óta megszakítás nélkül együtt élt és gyermekük született, vagy
- * megszakítás nélkül tíz év óta együtt élt.²⁷

Élettársa után nem jogosult özvegyi nyugdíjra az, aki a megjelölt együttélési időszak vagy ennek egy része alatt özvegyi nyugdíjban vagy baleseti özvegyi nyugdíjban részesült.

Ha az élettársak korábban egymással

- * házasságban éltek, és a házasságot jogerős bírói ítélet felbontotta, vagy
- * bejegyzett élettársi kapcsolatban éltek, és a bejegyzett élettársi kapcsolatot bírói ítélet felbontotta vagy közjegyző nemperes eljárásban megszüntette,

csak a házasság felbontását, illetve a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetését követő együttélési idő vehető figyelembe.

Ha az élettárs hatósági igazolvánnyal vagy bizonyítvánnyal igazolja, hogy a jogszerzővel azonos lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezett, az együttélést bizonyítottanak kell tekinteni, amennyiben az ellenkezőjére utaló tény vagy körülmény az eljárás során nem merült fel. Ennek hiányában az együttélést egyéb hitelt érdemlő módon igazolni kell.

Típusai:

- * Ideiglenes özvegyi nyugdíj
- * (állandó) özvegyi nyugdíj

Ideiglenes özvegyi nyugdíj

- * a házastárs halálától legalább egy évig,

²⁶ Tny. 43. § (1) bek.

²⁷ Tny. 45. § (2) bek.

- * az elhunyt jogán árvaellátásra jogosult, másfél évesnél fiatalabb gyermeket eltartó özvegynek az árva 18 hónapos életkorának betöltéséig,
- * fogyatékos vagy tartósan beteg gyermek nevelése esetén a gyermek harmadik születésnapjáig.²⁸

Több jogosult esetén az özvegyi nyugdíjat a jogosultak között egyenlő arányban meg kell osztani. Ha a különélő, illetőleg elvált házastársnak a rászó arányos résznél kisebb összegű ideiglenes özvegyi nyugdíj jár, a különbözet az özvegyi nyugdíjast, illetőleg az együttélés alapján ideiglenes özvegyi nyugdíjra jogosultat illeti meg.²⁹

Az elvált, továbbá házastársától egy évnél hosszabb ideje külön élő személynek ideiglenes özvegyi nyugdíj csak akkor jár, ha házastársától annak haláláig tartásdíjban részesült, vagy részére a bíróság tartásdíjat állapított meg.³⁰

Megözvegyülés esetén az ideiglenes özvegyi nyugdíj hatvan százaléka annak az öregségi nyugdíjnak, amely az elhunytat halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.³¹

(Állandó) özvegyi nyugdíj

Az ideiglenes özvegyi nyugdíj megszűnését követően özvegyi nyugdíjra az jogosult, aki házastársa halálakor

- * a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt betöltötte, vagy
- * megváltozott munkaképességű, vagy
- * házastársa jogán árvaellátásra jogosult fogyatékkal élő, illetve tartósan beteg, vagy legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodik.

Az özvegyi nyugdíj mértéke:

- * a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt betöltött, vagy megváltozott munkaképességű özvegy esetén, aki rokkantsági ellátásban, rehabilitációs ellátásban, saját jogú nyugellátásban, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban, balettművészeti életjáradékban és átmeneti bányászjáradékban nem részesül, **hatvan százaléka**,
- * a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt betöltött, vagy megváltozott munkaképességű özvegy esetén, aki egyidejűleg rokkantsági ellátásban, rehabilitációs ellátásban, saját jogú nyugellátásban, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban, balettművészeti életjáradékban vagy átmeneti bányász-járadékban részesül, **harminc százaléka** annak az öregségi nyugdíjnak, amely az elhunytat halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.³²

Az özvegyi nyugdíjra jogosultság megszűnik, ha az özvegy

- * a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító életkorának betöltése előtt házasságot köt, vagy
- * az özvegy már nem megváltozott munkaképességű (ha az özvegyi nyugdíjat ezen a jogcímen állapították meg), vagy
- * ha már egyik gyermeket sem illeti meg árvaellátás.³³

Feléled az özvegyi nyugdíjra való jogosultsága annak, akinek az nem házasságkötés miatt szűnt meg, ha az arra jogosító feltételek valamelyike

- a) a házastárs 1993. március 1-je előtt bekövetkezett halála esetén az özvegyi nyugdíj megszűnésétől számított tizenöt éven belül,

Az Alkotmánybíróság a 37/2007. (VI. 12.) számú határozata nyomán elfogadott törvénymódosítás 2008. január 1-jétől biztosítja minden 1993. március 1-je (a törvénymódosítás hatályba lépése) előtt elhunyt biztosított hozzátartozójának az özvegyi nyugdíjat a 15 éves feléledési idővel, ha az érintettek az egyéb jogosultsági feltételeknek is megfelelnek.

- b) a házastárs 1993. február 28-a után bekövetkezett halála esetén az özvegyi nyugdíj megszűnésétől számított tíz éven belül bekövetkezik.³⁴

²⁸ Tny. 47. §

²⁹ Tny. 51. §

³⁰ Tny. 49. § (2)

³¹ Tny. 50. § (1)

³² Tny.50. § (2.) bek.

³³ Tny. 52. §

³⁴ Tny. 53. §

Önellenőrző kérdések

1. Milyen típusú özvegyi nyugdíjakat ismer?

.....

2. Ki lehet jogosult özvegyi nyugdíjra?

.....
.....
.....
.....

3. Miből számítják ki az özvegyi nyugdíjat?

.....
.....
.....

4. Ki jogosult az (állandó) özvegyi nyugdíjra?

.....
.....
.....
.....

5. Mikor szűnik meg az özvegyi nyugdíjra jogosultság?

.....
.....
.....
.....
.....

4.2 Árvaellátás

Árvaellátásra jogosult

- * a vér szerinti gyermek,
- * a házasársi, élettársi közösségben együtt élők által - korábbi házasságból, élettársi együttélésből származó - közösen nevelt gyermek, ha a szülő, haláláig a hozzátartozói ellátásokhoz szükséges szolgálati időt megszerezte vagy öregségi nyugdíjasként halt meg.³⁵

Az örökbe fogadott gyermeknek vér szerinti szülője jogán árvaellátás nem jár, kivéve, ha a gyermeket a vér szerinti szülő házastársa fogadta örökbe.³⁶

Árvaellátás jár a testvérnek és az unokának (ideértve a dédunokát és ükunokát is) is, ha őt az elhunyt saját háztartásában eltartotta, és a gyermeknek tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.³⁷

Jogosultsági idő

- * legkorábban a halál napjától kezdődően a gyermek 16. életvének betöltése napjáig,
- * oktatási intézmény nappali tagozatán tanuló esetében a tanulmányok tartamára, legfeljebb a 25. életév betöltéséig,
- * ha a jogosultság megszűnése előtt a gyermek megváltozott munkaképességűvé válik, ennek tartamára az árvaellátás életkorra tekintet nélkül megilleti. A 16., illetőleg a 25. életvének betöltése előtt megváltozott munkaképességűvé vált gyermek arra az időszakra, amikor megváltozott munkaképességűnek minősül, akkor jogosult az árvaellátásra, ha a szülő halála a gyermek említett életkora betöltése előtt következik be.³⁸

Iskolai tanulmányok címén azt a gyermeket is megilleti az árvaellátás, aki

- * betegsége, testi vagy szellemi fogyatékosága miatt tanulmányait magántanulóként végzi,
- * huszonöt évesnél fiatalabb és a felnőttoktatás keretében folytat tanulmányokat.³⁹

Iskolai tanulmányok címén az árvaellátás a tanulmányok befejezése hónapjának végéig, a nyári tanulmányi szünet tartamára is jár.

Magyarországon tanuló árva esetén a közoktatási információs rendszer, illetve a felsőoktatási információs rendszer működtetője a tanulói, hallgatói jogviszony létesítését, fennállását és a tanulmányok befejezésének várható idejét a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megkeresésére, a tanulói jogviszony megszűnését, illetve a hallgatói jogviszony szünetelését, megszűnését - a tanuló, hallgató nevének, társadalombiztosítási azonosító jelének és a szünetelés, megszűnés időpontjának közlésével - hivatalból igazolja. Külföldön tanuló árvának a tanulmányok folytatását az oktatási intézmény által kiállított igazolással középiskolai tanulmányok esetén évente, felsőfokú tanulmányok esetén félévente, a tanulmányok megkezdésétől számított egy hónapon belül kell igazolnia.

Az árvaellátásra való jogosultságot nem érinti, ha a középiskola tanulójának a tanulói jogviszonya, illetőleg a felsőoktatási intézmény hallgatójának a hallgatói jogviszonya a tanuló, illetőleg hallgató betegsége vagy szünete miatt szünetel.

Az árvaellátás gyermekenként annak a nyugdíjnak a *harminc százaléká*, ami az elhunytat öregségi *nyugdíjként* halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.

Ha a gyermek mindkét szülője meghalt, vagy életben lévő szülője megváltozott munkaképességű, akkor a részére megállapítható *árvaellátás hatvan százaléká* annak a nyugdíjnak, ami az elhunytat öregségi *nyugdíjként* halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.⁴⁰

³⁵ Tny. 54. §

³⁶ Tny. 54. § (2) bek.

³⁷ Tny. 54. § (3) bek.

³⁸ Tny. 55. §

³⁹ Tny. 55. § (3) bek.

⁴⁰ Tny. 56. §

4.3 Szülői nyugdíj

Szülői nyugdíjra az a szülő jogosult, akinek a gyermeke a hozzátartozói ellátásokhoz szükséges szolgálati időt megszerzte vagy öregségi nyugdíjasként halt meg, ha

- * a szülő a gyermekének halálakor megváltozott munkaképességű, vagy a hatvanötödik életévét betöltötte, és
- * a szülőt a gyermeke a halálát megelőző egy éven át túlnyomó részben eltartotta.

A szülő (nagyszülő) akkor minősül túlnyomó részben eltartottnak, ha saját jogú vagy hozzátartozói nyugellátása a gyermeke (unokája) elhalálzásának időpontjában nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét.

E feltételek fennállása esetén szülői nyugdíjra jogosult az a nevelőszülő is, aki a nevelt gyermeket tíz éven át eltartotta.

Annak a szülőnek, aki gyermeke halálakor hatvanötödik életévét nem töltötte be és nem megváltozott munkaképességű, szülői nyugdíj csak abban az esetben jár, ha az elhalálzásától számított tíz éven belül

- * a hatvanötödik életévét betölti, vagy
 - * megváltozott munkaképességűvé válik
- és tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.⁴¹

A szülői nyugdíj mértéke:

- * a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt betöltött, vagy megváltozott munkaképességű szülő esetén, aki rokkantsági ellátásban, rehabilitációs ellátásban, saját jogú nyugellátásban, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban, balettművészeti életjáradékban és átmeneti bányászjáradékban nem részesül, hatvan százaléka,
- * a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt betöltött, vagy megváltozott munkaképességű szülő esetén, aki egyidejűleg rokkantsági ellátásban, rehabilitációs ellátásban, saját jogú nyugellátásban, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban, balettművészeti életjáradékban vagy átmeneti bányász-járadékban részesül, harminc százaléka annak az öregségi nyugdíjnak, amely az elhunytat halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.⁴²

Ha a szülői nyugdíjra többen jogosultak, azt közöttük – az özvegyi nyugdíj megosztására vonatkozó rendelkezések alkalmazásával – egyenlő arányban meg kell osztani.

4.4 Baleseti hozzátartozói ellátások

A hozzátartozók részére baleseti hozzátartozói nyugellátás akkor jár, ha a *sérült az üzemi baleset következtében meghalt.*

A baleseti sérült hozzátartozóit a baleseti nyugellátás akkor is megilleti, ha a sérült a *baleseti táppénz folyósításának a tartama alatt* nem az üzemi baleset következtében halt meg.⁴³

A baleseti hozzátartozói nyugellátás számításának alapjául szolgáló öregséginyugdíj-összeg a havi átlagkereset hatvan százaléka, ha az elhunyt jogszerző egy év szolgálati idővel sem rendelkezik.

Ez összeg az elhunyt jogszerző szolgálati idejének minden éve után a havi átlagkereset egy százalékával emelkedik, az átlagkeresetnél azonban több nem lehet.

⁴¹ Tny. 58. §

⁴² Tny. 59. §

⁴³ Tny. 60. §

Önellenőrző kérdések

1. Ki jogosult árvaellátásra?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Mennyi az árvaellátás mértéke?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Mikor jogosult a nevelőszülő a szülői nyugdíjra?

.....

4. Mikor válnak jogosulttá a hozzátartozók baleseti hozzátartozói ellátásra?

.....
.....

5. Igényérvényesítés és eljárási szabályok

A nyugellátást írásban, kizárólag az e célra rendszeresített nyomtatványon vagy elektronikus úrlapon (együtt: **igénybejelentő lap**) kell igényelni.⁴⁴

Az igénybejelentő lap benyújtásával egyidejűleg az igénylőnek közölnie kell az azonosításához szükséges adatokat, a társadalombiztosítási azonosító jelét, valamint csatolnia kell a társadalombiztosítási nyilvántartásban nem szereplő jogviszonyok bizonyításához felhasználni kívánt iratokat, továbbá egészségi állapotól függő ellátás esetén az egészségi állapottal összefüggő iratokat.⁴⁵

Visszamenőleges igényérvényesítés

Az igényt *visszamenőleg legfeljebb hat hónapra* lehet érvényesíteni, az ellátást a jogosultsági feltételek fennállása esetén legkorábban az igénybejelentés időpontját megelőző hatodik hónap első napjától lehet megállapítani. Az igényt az ellátás megállapításának kezdő időpontjában hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. Visszamenőlegesen történő igényérvényesítés esetén nem folyósítható az öregségi nyugdíj arra az időszakra, ami alatt az öregségi nyugdíjas biztosítási jogviszonyban állt.⁴⁶

A nyugellátás iránti igényt a nyugdíj-megállapító szervnél (*a lakóhely szerint illetékes nyugdíjbiztosítási igazgatóságnál*), illetve - ha az elhunyt jogszerző korábban nyugellátásban részesült - a nyugdíjfolyósító szervnél kell érvényesíteni.⁴⁷

Egészségi állapotól függő nyugellátás esetén az igénylő az igény elbírálása során, illetve a nyugdíjas a felülvizsgálat során - a jogkövetkezményekről való tájékoztatás mellett - a rehabilitációs szakértői szerv vizsgálatán történő személyes megjelenésre kötelezhető. Ha az igénylő, illetve a nyugdíjas a személyes megjelenési kötelezettségének önhibájából nem tesz eleget, a nyugellátás megállapítása iránti eljárást meg kell szüntetni, illetve felülvizsgálat esetén az ellátást az erről szóló elsőfokú határozat keltét követő hónap első napjával meg kell szüntetni.⁴⁸

Egészségi állapotól függő nyugellátás esetén a jogosultság felülvizsgálata során kívül is elrendelhető, ha olyan tény vagy körülmény jut a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv tudomására, amely valószínűsíti, hogy a korábban megállapított munkaképesség-csökkenés, egészségkárosodás, illetve egészségi állapot-romlás nem áll fenn, vagy az a megállapítottnál kisebb mértékű.

A nyugellátás megállapítása

A nyugellátás **attól a naptól** állapítható meg, amely napon a **jogosultsághoz szükséges feltételek bekövetkeztek**.⁴⁹

Ha a saját jogú nyugellátást igénylő részére munkanélküliség esetére járó ellátást folyósítanak, a saját jogú nyugellátást legkorábban a munkanélküliség esetére járó ellátás folyósításának megszűnését követő naptól lehet megállapítani.

Baleseti hozzátartozói ellátás iránti igényérvényesítés

Az **üzemi baleset** következtében meghalt személy **hozzátartozója** a halál napját követő **két éven belül** érvényesítheti igényét.

A fenti határidő után akkor lehet az igényt érvényesíteni, ha egykorú okirat (baleseti jegyzőkönyv, társadalombiztosítási vagy üzemi nyilvántartás, rendőrhatalósági eljárás során készült irat, orvosi lelet, boncolási jegyzőkönyv stb.) alapján kétséget kizáróan bizonyított, hogy üzemi baleset történt, továbbá a sérülés és a halál között okozati összefüggés van.⁵⁰

⁴⁴ Tny. 64. § (1)

⁴⁵ Tny. 64. § (4)

⁴⁶ Tny. 64. § (2)–(3) bek.

⁴⁷ Tny. 64. § (5) bek.

⁴⁸ Tny. 65. § (8) bek.

⁴⁹ Tny. 69. §

⁵⁰ Tny. 70. § (3)–(4) bek.

Nyugdíjelőleg

Ha a nyugellátásra **jogosultság** kétséget kizáróan **fennáll**, a **nyugellátás összege** azonban adatok hiánya vagy egyéb ok miatt az igénybejelentéstől számított **30 napon belül várhatóan nem határozható meg**, akkor a rendelkezésre álló adatok alapján az igénylő részére végzésben **előleget** kell megállapítani, és folyósítani. A nyugellátás megállapításakor a nyugellátás összegébe a folyósított előleget be kell számítani.

Az ellátás iránti igény visszavonása

Ha az igénylő az igénybejelentését a határozat vagy az eljárást megszüntető végzés jogerőre emelkedéséig visszavonja, a felvett nyugellátást harminc napon belül köteles visszafizetni.⁵¹

Méltányosság formái

Kivételes nyugellátás megállapítására, a folyósított nyugellátás összegének kivételes emelésére, illetőleg egyszeri segély engedélyezésére kerülhet sor méltányosságból.

Nyugdíjemelés

A nyugellátások értékének megőrzését szolgálja az inflációkövető nyugdíjemelés. A nyugellátásokat minden év január 1-jétől a költségvetésről szóló törvényben a tárgyévre tervezett infláció mértékével azonos mértékben kell emelni. Valamennyi nyugellátást egységes mértékkel emelni, függetlenül attól, hogy a nyugdíj összege alacsony, vagy magas, mert egy alapvetően biztosítási elvre épülő nyugdíjrendszerben a biztosítási teljesítménnyel arányos nyugellátások értékének – a kialakult nyugdíjarányok– megőrzését ez a módszer szolgálja.

A januári nyugdíjemelés mértéke a tervezett infláció mértékével megegyező, majd az év első nyolc havi gazdasági folyamatai alapján mért inflációra figyelemmel meg kell állapítani az év végéig várható infláció mértékét. (Az ehhez szükséges adatokat a KSH szeptemberben teszi közzé.)

Amennyiben a tárgyévre tervezett infláció mértékénél az év végéig várható infláció mértéke legalább 1 százalékponttal magasabb, november hónapban kiegészítő nyugdíjemelés iránt kell intézkedni. Ez azt jelenti, hogy a novemberi nyugdíjat már az emelt összegben kell folyósítani, s az első 10 hónapra járó különbözetet egyösszegben ki kell fizetni.

Amennyiben egy százalékpontnál alacsonyabb mértékben magasabb a várható érték a tervezettnél, novemberben egyösszegben kell kifizetni a teljes évre járó különbözetet a nyugdíjasoknak. Ebben az esetben a következő év januári nyugdíjemelés előtt a novemberi egyösszegű kifizetés 1/12-ed részével meg kell emelni a nyugdíjakat, hogy az emelés beépüljön a nyugdíj összegébe.

Amennyiben a tervezett infláció mértékénél alacsonyabb az év végéig várható infláció (vagy a két érték azonos) novemberi nyugdíjintézkedésre nincs szükség.⁵²

Különös méltányolást érdemlő körülmények fennállása esetén a Nyugdíjbiztosítási Alap kezeléséért felelős nyugdíjbiztosítási szerv, a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv vezetője

- * az öregségi nyugdíjkorhatárt elérő személy, a megváltozott munkaképességű özvegy és az árva részére **kivételes nyugellátást** állapíthat meg,
- * az előző pontban meghatározott személyek, a rehabilitációs járadékban részesülő személy, illetőleg a legalább két (illetve egy tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos) árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodó özvegy részére **kivételes nyugellátás-emelést**, illetőleg
- * az öregségi nyugellátásban részesülő személyek részére **egyszeri segélyt** engedélyezhet.⁵³

⁵¹ Tny. 74. §

⁵² Tny. 62. §

⁵³ Tny. 66. §

A kivételes nyugellátás, a kivételes nyugellátás-emelés és az egyszeri segély iránti kérelemről egyszerűsített döntést kell hozni. A döntés a meghozatalával jogerőssé és végrehajthatóvá válik, és nem kell hivatalos iratként kézbesíteni.

Kivételes nyugellátás állapítható meg

- * kivételes öregségi nyugdíj, ha a kérelmező rendelkezik a nyugdíj megállapításához szükséges szolgálati idő legalább felével.
- * kivételes özvegyi nyugdíj, árvaellátás, ha az elhunyt jogszerző rendelkezik az öregségi nyugdíjhoz szükséges, vagy az életkora szerint meghatározott szolgálati idő legalább felével, és az özvegy illetve árva megfelel az özvegyi illetve árvaellátásra való jogosultság feltételeinek.⁵⁴

A fenti esetekben további feltétel, hogy a kérelmező nem részesülhet a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 4. § (1) bekezdésének i) pontjában megjelölt rendszeres pénzellátásban, ide nem értve az időskori járadékot.

A kivételes nyugellátás engedélyezett összege nem haladhatja meg az öregségi teljes nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegének a másfélszeresét, de nem lehet kevesebb annak ötven százalékánál.

Kivételes nyugdíjmelés

Nyugellátásban részesülő számára kivételes nyugdíjmelés akkor állapítható meg, ha a folyósított nyugellátás és a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 4. § (1) bekezdésének i) pontjában megjelölt, számára esetlegesen folyósított rendszeres pénzellátás – ide nem értve az időskorúak járadékát – együttes havi összege nem haladja meg a 70.000 forintot.

Kivételes nyugdíjmelés a nyugellátás megállapítását, továbbá a korábbi méltányossági nyugdíjmelést követő 3 éven belül nem állapítható meg.

A kivételes nyugdíjmelés engedélyezésénél előnyben kell részesíteni

- * férfiak esetében a 35 évnél, nők esetében a 30 évnél több szolgálati idővel rendelkező személyt,
- * a 70 éven felüli személyt, továbbá
- * azt a személyt, aki kivételes nyugellátás-emelésben korábban nem részesült.

A kérelem elbírálása során kiemelt figyelmet fordítanak különösen azokra a körülményekre, amelyek veszélyeztetik, illetőleg befolyásolják a kérelmező megélhetését vagy aránytalanul súlyos terhet jelentenek (tartós betegség, megnőtt gyógyszer- és lakásfenntartási költségek, a házastárs halála, tartásra köteles és képes hozzátartozó hiánya stb.)

A megállapító szerv indokolt esetben vizsgálhatja, hogy a közölt adatok a valóságnak megfelelnek-e, szükség esetén a kérelmezőt hiánypótlásra is felszólíthatja. A döntésről a kérelmezőt írásban értesítik.

A kivételes nyugdíjmelés összege nem haladhatja meg az öregségi teljes nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegének 25 százalékát⁵⁵, de nem lehet kevesebb annak 10 százalékánál⁵⁶.

Nem állapítható meg kivételes nyugellátás, illetőleg nem engedélyezhető kivételes nyugdíjmelés annak a személynek, aki előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztés büntetését tölti, vagy tartós bentlakásos intézményben él, vagy javítóintézetben van elhelyezve.

Egyszeri segély

A nyugellátásban részesülő személy részére akkor engedélyezhető egyszeri segély,

- * ha olyan élethelyzetbe került, amely létfenntartását veszélyezteti (pl. katasztrófa, elemi csapás, közeli hozzátartozó halála, közeli hozzátartozó betegsége stb.), továbbá
- * ha a havi jövedelme nem haladja meg a 70.000 forintot, ha a kérelmező közeli hozzátartozójával közös háztartásban él, illetve
- * a 80.000 forintot, ha a kérelmező egyedül él.

A kérelem elbírálásánál figyelembe kell venni a kérelmezővel közös háztartásban élő, jövedelemmel nem rendelkező eltartottak számát is. Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatója rendkívül indokolt esetben ezen összeghatárt meghaladó jövedelemmel rendelkező nyugdíjas részére is engedélyezheti az egyszeri segélyt.

Az tekintendő nyugellátásban részesülőnek, aki

- * öregségi, özvegyi, szülői nyugdíjban, árvaellátásban, baleseti özvegyi, baleseti szülői nyugdíjban, baleseti árvaellátásban, rehabilitációs járadékban, vagy

⁵⁴ 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról 72/B. §

⁵⁵ 2013-ban: 7125 Ft

⁵⁶ 2013-ban: 2850 Ft

- * mezőgazdasági szövetkezeti, mezőgazdasági szakszövetkezeti, mezőgazdasági szakszövetkezeti tagok növelt összegű járadékában, részesül.

A kérelmező számára egyszeri segély évente csak egy alkalommal állapítható meg. Az egyszeri segély összege nem lehet kevesebb 15 000 forintnál, de nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegének másfélszeresét.

Nyugellátások folyósítása

A saját jogú és a hozzátartozói nyugellátást, továbbá a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervek hatáskörébe utalt nem társadalombiztosítási ellátást a nyugdíjfolyósító szerv a **nyugdíjfolyósítási törzsszám**, mint azonosító szám alatt folyósítja. A nyugdíjfolyósító szerv az ellátás folyósításának kezdetekor a nyugdíjfolyósítási törzsszám igazolására - az e célra rendszeresített nyomtatványon - az érintett személy részére díjmentesen igazolást ad ki.

A nyugellátást havonta, forintban kell folyósítani, legkorábban attól a naptól kezdve, amelytől azt megállapították, a jogosultság megszűnésének (megszüntetésének) napjáig, de - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - legfeljebb a jogosult elhalálzásának napját magában foglaló naptári hónap utolsó napjáig.⁵⁷

Önellenőrző kérdések

1. Hány hónapra visszamenőlegesen lehet igényt érvényesíteni?

.....

2. Baleseti hozzátartozói ellátás iránti igényérvényesítésre meddig van lehetőség?

.....

3. Milyen méltányossági eseteket ismer?

.....

4. Milyen azonosító számon történik a nyugdíj folyósítása?

.....

5. Milyen gyakorisággal és milyen pénznemben kell folyósítani a nyugdíjat?

.....

⁵⁷ Tny. 79. §

6. Felelősségi szabályok, jogorvoslat

Visszafizetési kötelezettség

Az, aki nyugellátást **jogalap nélkül vett fel, köteles azt visszafizetni**, ha erre a felvételtől számított **kilencven napon belül írásban** kötelezték.

90 nap elteltével a jogalap nélkül felvett nyugellátást attól lehet **visszakövetelni**, akinek a nyugellátás felvétele **felróható**.

Felróhatóság hiányában is vissza kell fizetni a bírósági ítélet alapján folyósított nyugellátást, ha a **Kúria felülvizsgálat** keretében úgy dönt, hogy a **nyugellátás megállapítása nem volt jogszerű**.⁵⁸

Megtérítési kötelezettség

A **foglalkoztató** és **egyéb szerv** köteles **megtéríteni** a jogalap nélkül felvett nyugellátást, ha a nyugellátás **jogalap nélküli megállapítása**, illetőleg **folyósítása** az ő **mulasztásának** vagy a **valóságtól eltérő adatszolgáltatásának** **következménye**, és a nyugellátást visszakövetelni nem lehet.

Ha nyugellátás jogalap nélküli megállapításáért, illetőleg felvételéért a foglalkoztatót vagy egyéb szervet és a nyugellátásban részesülőt is felelősség terheli, a jogalap nélkül felvett nyugellátást **közrehatásuk arányában kötelesek megtéríteni, illetőleg visszafizetni**. Ha a közrehatások aránya nem állapítható meg, a felelősöket **egyetemlegesen** kell megtérítésre, illetőleg visszafizetésre kötelezni.⁵⁹

A követelés érvényesítése

A nyugdíj-biztosítási igazgatási szerv követelését, fizetésre kötelező határozattal öt **éven belül** érvényesítheti.⁶⁰

Ha a nyugdíjfolyósító szervtől rendszeres pénzellátásban részesülő személy a fizetésre kötelező határozat jogerőre emelkedésétől számított tizenöt napon belül fizetési kötelezettségét nem teljesíti, a követelést a pénzellátásból történő letiltással a nyugdíjfolyósító szerv érvényesíti a bírósági végrehajtásról szóló törvény szabályai szerint. Egyéb esetben a követelést a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megkeresésére az állami adóhatóság adók módjára hajtja be.

Jogorvoslat

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a **határozat jogerőre emelkedését követően kérelemre** vagy **hivatalból** a tudomására jutott tények, adatok alapján a nem jogszabálysértő döntését az **ügyfél javára korlátozás nélkül módosíthatja** azzal, hogy a **magasabb összegű ellátás legfeljebb hat hónapra visszamenőleg jár**.

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szervek eljárásában újrafelvételi eljárásnak nincs helye.

A **méltányossági jogkörben** - a **kivételes nyugellátás megállapítása**, a **kivételes nyugellátás-emelés** és az **egyszeri segély engedélyezése**, valamint a tartozás mérséklése, elengedése, illetőleg a fizetési könnyítés engedélyezése tárgyában - hozott **döntéssel** szemben **jogorvoslatnak helye nincs**.⁶¹

Fellebbezés

A nyugdíjigénylő a határozat **kézhelyezését követő 15 napon belül** fellebbezést nyújthat be az **elsőfokú határozatot hozó szervhez**. A fellebbezési jog nincs meghatározott jogcímmel kötve, fellebbezni **bármely okból** lehet, amelyre tekintettel az érintett a döntést sérelmesnek tartja. A fellebbezésben **új tények és bizonyítékok is felhozhatók**.

⁵⁸ Tny. 84. §

⁵⁹ Tny. 85. §

⁶⁰ Tny. 93. §

⁶¹ Tny. 95. §

Ha a fellebbezés alapján a hatóság megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért, a döntését módosítja vagy visszavonja.

A fellebbezést a **másodfokú eljárásra kijelölt szerv bírálja el**. A másodfokú döntést hozó hatóság a sérelmezett döntést, valamint az azt megelőző eljárást megvizsgálja; ennek során nincs kötve a fellebbezésben foglaltakhoz. A másodfokú döntést hozó hatóság a **döntést helybenhagyja, megváltoztatja vagy megsemmisíti**.

A másodfokú eljárás befejeződéséig más típusú ellátás nem állapítható meg. Amennyiben a fellebbezés eredményre vezet, úgy az ellátás a jogosultság bekövetkezésétől, de legkorábban az igénybejelentés napját megelőző hatodik hónap első napjától jár.

Bírósági igényérvényesítés

Amennyiben az ügyfél a másodfokú határozatot sem fogadja el, a **határozat elleni keresetet a kézhezvételtől számított 30 napon belül** kell benyújtani az elsőfokú **határozatot hozó nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv székhelye szerint illetékes közigazgatási és munkaügyi bírósághoz**.

Önellenőrző kérdések

1. Hány napon belül kell visszafizetnie a jogalap nélkül felvett ellátást?

.....

2. Ki köteles a jogalap nélkül felvett ellátást megtéríteni?

.....

3. Hány éven belül érvényesítheti igényét a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv?

.....

4. Méltányossági jogkörben hozott döntéssel szemben van-e helye jogorvoslatnak?

.....

5. Hány napon belül és melyik lehet bírósághoz fordulni a másodfokú határozat kézhezvételétől számítva?

.....

Fogalomtár

saját jogú nyugellátás és a hozzátartozói nyugellátás: olyan keresettől, jövedelemtől függő rendszeres pénzellátás, amely meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén a biztosítottnak (volt biztosítottnak), illetve hozzátartozójának jár;

öregségi nyugdíj: meghatározott életkor elérése és meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén járó nyugellátás;

özvegyi nyugdíj: az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy házastársának, meghatározott feltételek mellett élettársának, valamint elvált házastársának járó nyugellátás;

árvaellátás: az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy gyermekének, örökbe fogadott gyermekének, meghatározott feltételek esetén nevelt gyermekének, testvérének, unokájának járó ellátás;

szülői nyugdíj: az elhunyt biztosított (nyugdíjas) szülőjének, nagyszülőjének, meghatározott feltételek fennállása esetén nevelőszülőjének járó ellátás;

szolgálati idő: az az időszak, amely alatt a biztosított nyugdíjjárulék fizetésére kötelezett volt, illetve megállapodás alapján nyugdíjjárulékot fizetett. A nyugdíjjárulék-fizetési kötelezettség nélkül szolgálati időnek minősülő időszakokat e törvény külön határozza meg;

nyugdíj alapjául szolgáló havi átlagkereset: a biztosított nyugdíjjárulék-fizetési kötelezettségének külön törvényben meghatározott alapját képező keresetnek, jövedelemnek az e törvény rendelkezései szerint számított átlaga;

EGT-állam: az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam, továbbá az az állam, amelynek állampolgára az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállást élvez;

megváltozott munkaképességű: az a személy, akinek a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló törvényben foglaltak szerint az egészségi állapota legfeljebb 50 százalékos.

Jogszabályjegyzék:

2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról (Tny.) és a végrehajtására kiadott 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet (TnyR.)

1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magán-nyugdíjpénztárakról.

1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról.

2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról, illetve 2010. évi CI. törvény a magán-nyugdíjpénztári befizetésekhez kapcsolódó törvénymódosításokról.

2007. évi LXXXIV. törvény a rehabilitációs járadékról

Irodalomjegyzék:

A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942. Kiadta az Országos Társadalombiztosító Intézet. Felelős kiadó: Dr. Lengyel Ervin vezérigazgató. Pallas Nyomda. 1942.

Szociális jog II. - Társadalombiztosítási jog (szerk.: Pruberger Tamás – Tóth Hilda) Miskolci Egyetemi Kiadó 2013.

Varga Zoltán: A nyugdíjfolyósítás szabályai

Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica Tomus XXIX/2. Miskolc University Press 2011.